

Entrevista a Josep Borrell

Repensar el futur d'Europa a la Convenció

Rafael Pascuet / Editor de FRC

¿Quin ha estat, a parer seu i a grans trets, el balanç de la recent presidència espanyola de la UE pel que fa al procés de construcció europeu, concretament en alguns dels seus temes més punyents, com ara la política exterior, la seguretat, l'ampliació a l'Est, la immigració, l'enfortiment del model social, la política mediterrània...?

En general no hi ha hagut grans avenços pel que fa al procés de construcció europeu durant la presidència espanyola. Per altra banda, els esdeveniments d'aquest recent període han evidenciat que els europeus demanen més Europa per garantir la seva seguretat i la seva defensa. Quan es demana als ciutadans quina Europa volen, l'eurobaròmetre ens diu que volen una Europa amb una política exterior comuna. Aquesta és una demanda clara però, com he dit, no s'ha fet gran cosa en aquest sentit durant la presidència espanyola.

La seguretat interna es pot declinar des de la perspectiva de la lluita contra el terrorisme, dinamitzada després dels esdeveniments de l'11 de setembre. Aquí sí que s'han produït avenços en la coordinació dels instruments policials i judicials. No deixa de ser paradoxal que Europa sigui un territori on els criminals es poden moure lliurement d'un país a un altre i, en canvi, els jutges i policies no puguin fer-ho; és a dir, estem davant d'un contrasentit que, poc a poc, està trobant vies de solució.

Però un altre vessant del tema de la seguretat ens ve de la mà de la immigració. Lamentablement, aquest fenomen complex es viu avui dia en molts països en clau de seguretat, perquè algunes societats, atemorides per aquesta «invasió» de gent d'altres cultures, viuen la immigració com una amenaça. En aquest cas, la cimera de Sevilla no ha aportat res de nou. Afortunadament, les propostes que s'havien fet des del Govern espanyol, amb el suport dels governs italià i britànic, per tal de sancionar els països que no controlessin la immigració il·legal, no han prosperat. Cal dir, però, que la Unió Europea porta des d'Helsinki demanant una política d'immigració comuna que, de moment, no som capaços de definir, al mateix temps que sembla evident que no hi pot haver cap política d'immigració eficaç que no sigui comuna.

Sobre l'enfortiment del model social europeu, tampoc no s'ha fet gran cosa, però també és veritat que aquest tema no entrava en els objectius de la presidència espanyola. Quan Aznar va presentar el programa de la presidència espanyola va parlar de la lluita contra el terrorisme, de l'ampliació a l'Est i de la implantació de l'euro i del pacte de estabilitat. Aquestes eren les seves prioritats. També parlà, certament, de la immigració, però sense posar-hi l'èmfasi que posteriorment l'evolució dels esdeveniments li ha donat.

I pel que fa a la política mediterrània, la cimera de València ha estat una gran missa retòrica perquè el procés de cooperació mediterrani, que va rebre un gran impuls a Barcelona, durant la primera Conferència Euromediterrània de 1995, s'ha anat aturant poc a poc: ni s'han invertit els recursos previstos, ni s'han establert els instruments per a fer-ho, ni s'ha avançat tampoc en la liberalització dels intercanvis. La situació és vertaderament preocupant. València no ha estat capaç de donar cap mena de resposta positiva a aquesta situació d'estancament en tot allò que fa referència, des del punt de vista polític, econòmic i tècnic, a la promoció dels interessos comuns d'ambdues voreres de la mediterrània. Però la veritat és que el problema no ve de València, sinó d'abans.

És a dir, que no s'ha avançat gran cosa durant aquests mesos en la resolució d'aquests temes pendents...

És així, però tampoc no estava a l'agenda fer-ho. La presidència espanyola tenia la tasca prioritària d'assumir l'euro amb totes les seves conseqüències i seguir coordinant les polítiques pressupostàries, i és aquí on segurament els problemes es fan més evidents.

Ha estat després de la presidència espanyola quan s'ha començat a notar clarament les incoherències del pacte d'estabilitat, un pacte que està pensat per fer front als problemes en una navegació econòmica tranquil·la, però no per fer front a alteracions brusques de la conjuntura econòmica, sobretot si aquestes són de caràcter recessiu. El Govern espanyol ha volgut defensar, peti qui peti, el principi del dèficit zero, posant-se com a exemple d'un país que el compleix en contra de tot pronòstic. Però els fets demostren que la regla del dèficit zero és molt dogmàtica, massa senzilla, molt primitiva, per servir de marc de coordinació de les polítiques pressupostàries europees.

Ja tenim implantat l'euro, moneda única que exemplifica la voluntat de construcció europea en matèria econòmica. ¿Cap on va l'Europa de l'euro en un món globalitzat? ¿Quines són les noves fites del procés d'integració europeu?

La implantació de la moneda única suposa el final d'una etapa i el principi d'una altra oberta a múltiples possibilitats. I precisament perquè no sabem ben bé què més volem fer amb Europa és pel que s'ha creat la Convenció. La Convenció és, precisament, el marc que ha de donar resposta a aquesta situació de final d'etapa que crec que revela una certa crisi existencial. Europa, com s'ha dit moltes vegades i és veritat, és la història d'un èxit perquè s'han aconseguit els objectius que es varen fixar, aviat farà 50 anys, els pares fundadors: Europa és un continent pacificat, on els valors democràtics estan fortament establerts i on està vigent la millor combinació que s'ha trobat mai en el món entre llibertat política, progrés econòmic i distribució social. Aquests objectius ja s'han assolit. Ara el que cal saber és què més volem fer, junts, els europeus. I d'aquesta pregunta encara no en tenim la resposta. Ara compartim una moneda, els preus agraris, les polítiques duaneres, la política comercial al món... Però, per posar com a exemple un tema ja esmentat, ¿volem compartir una seguretat i defensa comunes, que no úniques, posant en comú alguns dels mitjans que avui té cada Estat per separat? Jo crec que la gent sí que ho vol, per més que els diferents

governos –uns més que altres– són potser més reticents que la ciutadania en aquest cas. És a dir, que vivim moments de reflexió, d'un gran debat sobre el que volen fer junts els pobles d'Europa. I aquesta pregunta té respostes molt diferents.

Quin és l'esperit que es respira a la Convenció?

A la Convenció, avui per avui, no hi ha un consens mínim. Observo que els representants dels governos cada vegada tenen una actitud més reservada, més tancada, en el sentit que res no canviï si no puc controlar-ho; en canvi, també hi ha gent amb ganes de fer moltes més coses. Tenim un any per endavant, un any per seguir aprofundint aquest debat que haurà de cristalitzar en un document que no sigui tant un resum del passat, un balanç crític del que ja hem fet, com una proposta de futur. La Convenció s'equivocaria d'objectiu si es dediqués a fer una espècie d'anàlisi crítica del procés de construcció europeu. El que realment se li demana és que obri nous horitzons i que plantegi un road map, que dibuixi el futur d'una comunitat que avui dia pateix de tres mals fonamentals: dimensió, legitimitat i eficàcia. Aquests són els tres grans problemes estructurals als que ha de fer front la construcció europeu, i no serviria de gran cosa arreglar-ne un a costa d'agreujar els altres, perquè tots tres estan íntimament relacionats.

Els problemes d'eficàcia, posem per cas, tenen les seves arrels en els problemes de dimensions. És, per posar un exemple prou conegut, el cas dels traductors. Quan només es parlaven quatre llengües diferents, amb dotze sentits de traducció ja n'hi havia prou per a que tothom s'entengués. Però com ara som un col·lectiu que parla 25 llengües, la cosa es complica i en fan falta prop de 600, i això no és gaire operatiu. Com deia el vell Marx, allò quantitatiu ha esdevingut qualitatiu. Els sistemes de funcionament pensats per a una Europa de sis membres són totalment inadapats per a una Europa de 15 ó de 27.

És a dir, que la Convenció pot entendre's com uns estats generals, la missió dels quals és reelaborar els objectius d'una nova etapa de construcció europeu.

De fet, la Convenció existeix perquè els caps d'Estat i de Govern, en sortir de la cimera de Niça, que va durar quatre dies enlloc de l'un i mig previst, s'adonaren que no es podia seguir treballant d'aquella manera. Va fer-se evident que el model organitzatiu estava esgotat i que calia preparar les coses d'una forma diferent. Hi ha molts problemes que no som capaços de resoldre, perquè potser no sabem molt bé quina és l'Europa que la gent vol.

Fou aleshores quan els caps d'Estat i de Govern decidiren endegar aquest procés de reflexió col·lectiva, en el qual estan cridats a participar quants més agents socials i polítics millor, procés que s'ha vingut a resumir amb la idea força de la formulació d'una Constitució europea. Però tampoc no ens hem de deixar enlluernar per la màgia de les paraules. La futura Constitució europea serà un element simbòlic d'una nova etapa de la construcció europea, un instrument que defineixi les regles de joc d'una integració política. Ara bé, si la Constitució fos merament retòrica i declarativa, millor fóra que portés un altre nom. Amb això no vull dir que les paraules no importen; importen i molt. Si es vol llançar un missatge fort als pobles, el sentit de la

paraula Constitució és precisament voler designar l'acte de naixença d'un poble europeu, d'un demos europeu que avui dia encara no existeix. Si volem construir una democràcia supranacional europea, que a fi de comptes és el que estem intentant fer, cal dotar aquest sentiment d'identitat col·lectiva d'elements constitutius, i una Constitució n'és un d'ells.

Fins ara, la paraula Constitució era tabú a Brussel·les. Gairebé no se'n podia parlar, perquè molts veien en aquesta paraula la imatge d'una espècie de superestat que rebutgen. Però poc a poc s'ha obert camí, s'ha anat acceptant, i ara ningú no contesta que el text resultant d'aquest procés de reflexió ha de jugar el paper d'una Constitució. I fets molt recents de la història econòmica i política europea demostren que Europa pot ser una superpotència sense haver de ser un superestat, cosa que crec que no ho serà mai, perquè els estats europeus, i en el seu interior les nacions que no han arribat a formar el seu propi Estat, tenen massa història darrere perquè es pugin fondre en una nova entitat.

Vostè al·ludeix a un demos europeu avui encara inexistent. Moltes de les crítiques a l'actual model de construcció d'Europa són conseqüència d'aquesta mancança: l'Europa dels Estats ha prevalgut i preval sobre l'Europa dels ciutadans al llarg d'aquest procés. Molts ciutadans entenen la construcció europea com un projecte supraestructural, allunyat dels seus problemes reals.

Cal no oblidar que la Unió Europea és un invent dels Estats: Europa s'ha construït des dels Estats, però a través del mercat. És, per tant, una construcció econòmica més que social o política. I ara sembla que allò econòmic ha arribat ja als seus límits, i que per continuar fent una comunitarització dels aspectes econòmics de la vida s'han de tocar elements substantius de la política.

Un dels problemes del gran mercat únic que hem construït és que la liberalització de les forces productives i la mobilitat dels factors (persones, capitals, mercaderies...) han anat més de pressa que la construcció de regulacions a l'escala d'aquest gran mercat. Havíem arribat fins aquí seguint el mètode comunitari, el mètode Monnet, consistent en donar petites passes en diferents direccions, però ara el projecte europeu s'ha de fer una mica més explícit. Estem entrant en una dimensió nova, que toca més la substància política del projecte europeu, i ja no es poden fer petites passes sense saber molt bé on anem, cap on ens porten. Ara la gent demana on anem i, a més, hi ha grans opcions a elegir. Si, per exemple, es vol construir una política econòmica que afavoreixi el creixement, estem qüestionant elements de les sobirania nacional i hi ha Estats que són molt reticents a fer noves cessions de sobirania. Hi ha Estats que no volen que elements molt distintius de la seva forma d'organitzar la vida s'hagin de discutir o canviar a través d'una decisió presa per majoria. Quan es posa en comú la definició d'una política i la regla de decisió ja no és la unanimitat sinó la majoria més o menys qualificada, els països són conscients de que estan abdicant de la seva sobirania i que, per exemple, els impostos que han de pagar els seus ciutadans els poden estar determinant altres països. I aquest és un pas que molts Estats no volen donar.

La càrrega inercial dels vells Estats-nació, tan gelosos de salvaguardar la seva sobirania, suposa doncs un fre per seguir avançant cap a l'Europa dels ciutadans.

A l'hora de la veritat, sempre hi ha una enorme resistència a anar més endavant. De fet, la majoria dels representants governamentals dins la Convenció està seguint en aquests moments una estratègia molt defensiva, en la línia de no voler comunitaritzar més coses. I quan es diu que potser sí que s'ha de fer alguna cosa més en comú, aleshores et trobes amb la disjuntiva de com fer-ho, si donant més poder a la Comissió, convertint-la en un embrió de Govern europeu, o al Consell; és a dir, primant l'òptica comunitària o la intergovernamental. ¿Fem més coses en comú perquè els governs ho decideixen o delegant a un òrgan comú que decideix allò que s'ha de fer? Aquest és un dels grans interrogants de la construcció europea. ¿Què prevaldrà: una Comissió més forta, amb més competències, que jugui cada vegada més el paper d'un Govern europeu, o la lògica intergovernamental? Això es concreta, per exemple, amb la pregunta de si el senyor Solana, representant dels Estats per la Política Exterior i de Seguretat Comuna, ha de passar a formar part de la Comissió o no, quan ara aquesta és una qüestió que es porta des d'una òptica intergovernamental. És un tema del màxim interès i ple de continguts. Els que diuen, per exemple, que s'ha d'elegir un president europeu que no sigui rotatori, sinó que sigui permanent durant un període llarg de temps, també estant prioritzant la lògica intergovernamental.

Per altra banda, hi ha una batalla soterrada entre les diferents institucions europees. Els parlaments nacionals, ¿han de ser més actius o han d'acceptar, resignats, que els representants dels països en el Consell de Ministres europeu juguin un paper parlamentari, que a fi de comptes és el que moltes vegades fan? El president de la Comissió, ¿ha de seguir essent designat en segona instància pels governs o ha de ser elegit pel Parlament Europeu o pels ciutadans per votació directa? Les respostes no són innocues, i segons la que triem estem construint un model o altre d'Europa, amb una densitat política major o menor. Aquests són els temes que afloren a la superfície quan el debat comença; i compte, que amb això no vull dir que els governs o els ministres que van al Consell Europeu no siguin representatius, però ho són en segona instància.

S'entreveu, en les seves paraules, l'existència d'un cert dèficit democràtic que lliga amb el problema de la legitimitat de que parlava abans.

Hi ha un dèficit democràtic observable, per exemple, en aquesta espècie de Senat europeu que, a la pràctica, és el Consell de Ministres, que funciona com un Senat, sense publicitat i sense transparència, i on es fan directives que després es convertiran en lleis. He estat deu anys assegut en el Consell de Ministres europeu, en representació del Govern espanyol, i moltes vegades el que allí fèiem era de legisladors, pura i simplement.

Hi ha, per tant, un desajust en l'escenari clàssic de la divisió de poders que informa la política democràtica. Ni el Parlament Europeu és un parlament al cent per cent de les seves potencialitats legislatives, ni la Comissió és un govern amb plenitud executiva, ni el Consell de Ministres és un vertader consell de ministres.

¿Fins a quin punt la Convenció és receptiva a la contestació que genera al carrer l'actual model de construcció d'Europa, considerat com a agent integrant de la globalització? Cada cimera ha convertit els carrers en fòrums alternatius a la doctrina oficial.

La Convenció tracta de ser receptiva i escoltar tothom que té alguna cosa a dir sobre la nova etapa de construcció europea. Recentment ha convocat un fòrum de la societat civil que durant dos dies ha reunit a Brussel·les representants d'organitzacions de tota mena (sindicals, universitàries, de cooperació, ONG's, moviments contestataris de la globalització...), així com també ha promogut una convenció paral·lela de joves.

Ha estat una experiència molt interessant, però és molt difícil articular unes respostes o uns plantejaments que venen d'un univers tan plural, tan variat. Amb centenars d'intervencions de tres minuts cadascuna, a vegades es difícil treure'n conclusions, però s'ha volgut conèixer l'opinió de tothom. També he de dir que la convenció de joves es va mostrar molt prudent en alguns aspectes. Crec que de vegades tenim una visió una mica idíl·lica, simplista, de la posició de les noves generacions sobre com utilitzar mecanismes de l'Europa integrada per fer un paper actiu en el món en temes com el medi ambient, la solidaritat, el creixement equitatiu o la prosperitat compartida. Ser jove no vol dir necessàriament ser portador de valors de progrés.

Un altre sector que reclama una participació més directa en el procés de construcció europeu són les regions i les nacions sense Estat.

La Unió Europea és, com deia abans, una construcció dels Estats, i els Estats són una construcció de la Història. La construcció europea es fa des dels Estats, però amb un paper important a jugar per les regions que crec que cada vegada serà més rellevant, ja que aquestes representen identitats econòmiques i culturals definides.

Ara bé, la participació de les entitats polítiques que no han arribat a configurar un Estat és un tema que s'ha de plantejar a l'interior de cada Estat; el representant de cada país ha d'assumir davant les institucions europees una representació consensuada amb les diferents realitats polítiques que conformen el seu Estat. Alemanya, per exemple, crec que és un bon model pel que fa a aquesta qüestió.

En el nostre cas, la necessària reforma del Senat, en el sentit de reforçar el seu caràcter de vertadera cambra de representació territorial, ajudaria sens dubte a potenciar la participació de les comunitats autònomes a les institucions europees. Aquesta és una reforma que s'acabarà fent perquè està en el sentit de la lògica de la història, de l'acomodació de les institucions a la realitat.

Fins a quin punt els resultats de la Convenció poden estar condicionats per la deriva dretana per la que travessa Europa?

Sense cap dubte, aquest condicionant hi és. Els governs i els parlaments nacionals envien els seus representants a la Convenció, i aquests són el reflex democràtic del moment polític ara vigent en una Europa que sembla virar del rosa al blau.

L'objectiu final de la Convenció és, com he dit, proposar, amb una clara voluntat pragmàtica i realista, un text que pugui ser objecte de consens molt ampli, i on per tant no hi puguin tenir cabuda maximalismes de cap tipus. Un text que ha de tenir, però, una certa ambició, perquè no ens podem limitar a dir que tot està bé perquè no és així. Aquí és on les discussions són força interessants, sobretot en els grups de treball més reduïts que permeten tractar els problemes amb una profunditat que no és possible en les grans sessions plenàries. És en aquests grups de treball on podem entrar en la lletra petita, aparcar la retòrica i tractar propostes concretes.

Ara bé, una Constitució no és, no ha de ser, un instrument de definició de política partidària. Una Constitució ha de ser un marc que permeti el desenvolupament de diferents polítiques. Hi ha gent a la Convenció que pensa que són allí per definir les polítiques que voldrien que es fessin a Europa. Naturalment, aquest no és el nostre paper. El paper de la Convenció és definir un marc constitucional on hi puguin cabre diferents polítiques, de manera que diferents moments d'opinió política, traduïts en diferents forces polítiques lliurement expressades, hi tinguin cabuda.

Quines han estat per a Europa les conseqüències de l'11 de setembre, considerat com la primera gran crisi política de la globalització?

Si feia falta una circumstància per poder fer un test de quina era la capacitat de resposta europea davant d'una crisi important, aquesta ha estat l'11 de setembre. Europa ha demostrat una capacitat de resposta feble en tots els sentits, com per altra banda ja sabíem.

En matèria econòmica, per exemple, contrasta molt la immediatesa de la resposta americana, que ha estat capaç de modificar polítiques pressupostàries, fiscals i monetàries d'una manera molt ràpida i coordinada, amb l'actitud europea d'inacabables discussions que no han arribat a gaires conclusions pràctiques. Des del punt de vista econòmic, Europa ha demostrat que no té mecanismes capaços de fer front a una crisi d'aquestes característiques.

Des del punt de vista polític, l'11 de setembre ha demostrat que només hi ha una superpotència, els Estats Units, i que correm el risc de que aquesta superpotència ens faci pagar a tots el seu mal, el mal de la superpotència. Això ha fet que molta gent de la Convenció apunti que Europa hauria d'integrar-se més políticament, no només perquè tenim uns valors que d'alguna manera són diferents als dels Estats Units, sinó perquè hem de jugar un paper que no sigui de contraposició, sinó de complementarietat. El que ha passat en l'última crisi del Marroc, l'episodi de l'illot Perejil, ha estat mol il·lustratiu de la incapacitat europea d'actuar en un marc global com un agent amb veu pròpia davant d'un problema que afecta la seva àrea d'influència.

I a nivell social i cultural, l'onze de setembre ha fet aflorar a Europa una certa por a l'altre, a les altres cultures, la islàmica principalment, amb el risc de que aquesta por es carregui de continguts xenòfobs i racistes.

Aquesta valoració està en la línia dels qui creuen que Europa, si bé és una superpotència comercial i cultural, continua essent un nan polític, especialment pel que fa a política exterior i defensa.

No és només en política exterior, tampoc en política econòmica Europa no fa el pes. Si Europa, per exemple, anés al consell d'administració del Fons Monetari Internacional sindicant els seus vots, i tots els països europeus anessin a defensar una posició comuna, tindriem majoria al FMI, cosa que ja passa en altres àmbits internacionals –polítiques comercials, mediambientals, etc.–, on defensem conjuntament una política comuna amb una sola veu. També en els fòrums financers internacionals Europa és un nan, perquè allí cadascú hi va pel seu compte en no ser capaços de definir una posició comuna.

Ara bé, i tornant a la pregunta, crec que la política exterior no s'esgota amb la política de defensa. Crec que el que Europa ha de fer és posar en comú tots els elements d'una política exterior: la diplomàtica, la comercial, la cooperació, la defensa... Cal posar-los junts, establir una sinèrgia i actuar amb decisió. Mentre no ho fem, no serem un agent global i pintarem molt poc en el món o, en qualsevol cas, pintarem molt menys del que ens correspon per la nostra dimensió econòmica i cultural. I ho hem de fer superant l'actitud prepotent d'altres temps. Nosaltres hem estat colonialistes, imperialistes i etnocentristes durant molts de segles. Una Europa políticament integrada ha d'intervenir de forma decidida en la globalització. I això el ciutadà ho entén, perquè sap molt bé que cap dels països europeus pot fer al món gairebé res del que realment importa en solitari i que aquest paper d'agent global només es pot assolir des de la unió. Estats Units és un agent global. Europa ho és en algunes coses i en altres estem molt lluny de ser-ho.

Si Europa vol ser un agent global integral, aspiració que crec tenen les noves generacions que no han viscut els horrors de les guerres i que s'han trobat una Europa ja feta, ha de fer a la resta del món allò que ja ha fet envers ella mateixa: pacificar-se, crear un progrés solidari, defensar uns valors democràtics. Ha d'intervenir en el procés de globalització aportant aquests valors genuïns, començant pels països de l'Est.

Fa poc Romano Prodi anunciava que potser s'hauria d'endarrerir el procés d'ampliació cap a l'Est...

Això seria un gran fracàs polític. És possible que la tasca sigui massa difícil i que no siguem capaços d'assumir-la, però també hem de ser conscients del nivell de frustració que viuen aquests pobles que són part del projecte europeu històricament parlant, i del que no han pogut formar part com a conseqüència de la divisió que Hitler i Stalin van imposar a Europa amb l'acord final de Roosevelt. Aquests pobles veuen ara en Europa allò que nosaltres hi vàiem a mitjans dels anys setanta. Cal que s'integrin tan aviat com sigui possible.

Sovint es diu que l'ampliació a l'Est és massa cara.

Què vol dir massa cara? Hem d'establir una unitat de mesura per saber si una cosa és molt cara o no ho és. Podem comparar aquest cost amb el que suposà per Alemanya la seva reunificació, cent vegades superior al que s'estima que costarà

l'ampliació a l'Est, que també és sensiblement inferior al que costà el Pla Marshall per a la reconstrucció europea. El cost econòmic de l'operació és un tema a tenir en compte, però mai no pot ser un condicionant insalvable. Europa sense l'Est és una Europa coixa.

L'allau migratori, fenomen pel que sembla irreversible, està afegint una certa dificultat al procés de construcció europeu.

La immigració és un dels grans reptes de l'agenda de construcció europea. Europa porta molts anys intentant formular una política d'immigració comuna, que seria el lògic complement de l'aixecament de les barreres interiors. No hi ha una política europea d'immigració que pugui resoldre els problemes que planteja la immigració que no sigui en comú. En canvi, cada país continua aferrat als seus mecanismes. Fins Sevilla no s'havia donat cap pas en aquest tema; fins i tot no teníem una definició d'asilat polític que ens pogués servir de pauta legal.

A mig termini crec que el problema tindrà dimensions molt greus. Primer, perquè nosaltres necessitem emigrants. Europa té un forat demogràfic, un gap que creix i que serà impossible de cobrir per les nostres pròpies capacitats reproductives. La diferència entre la població dependent i la població activa ha arribat a una situació delicada: a mig termini, en els propers 50 anys, no es podrà omplir aquest buit sense les aportacions demogràfiques exteriors.

Per altra banda, els països d'origen han de fer ús de l'emigració perquè a mig termini tampoc no seran capaços, malhauradament, de donar als seus ciutadans oportunitats suficients per viure amb dignitat. L'ONU ja ens ha avisat, per posar un exemple gràfic, que a l'Àfrica subsahariana 60 milions de persones emigraran durant els propers 25 anys com a conseqüència de l'avanç del desert. On poden anar?

En resum: nosaltres necessitem importar immigració i ells necessiten exportar els seus excedents demogràfics, cosa que per cert els europeus vam fer durant el segle XIX, quan centenars de milers d'europeus se'n van anar a Amèrica. Dit això, és evident que tots no hi caben. Que els necessitem, però que no els podem acollir a tots i que una política d'immigració ha de ser, per tant, una política coordinada amb els països d'origen, selectiva, i això vol dir integradora. El que no podem fer és tenir-los aquí i fer los treballar en les coses que nosaltres ja no volem fer, a uns preus més baixos i en condicions sovint infrahumanes. Cal una política integradora, perquè l'alternativa és clara: o integració o enquistament; i quan hi ha enquistaments apareixen els tumors. El que no podem fer és que els immigrants desapareguin del mapa després de la jornada laboral. Cal integrar-los i arbitrar els instruments perquè esdevinguin ciutadans de ple dret.

Per altra banda, Espanya, amb l'excepció de Catalunya, és un país amb molt poca tradició immigratòria. És previsible, per tant, que les diferències culturals, lingüístiques i socials siguin cada vegada més fortes si no som capaços d'executar polítiques d'integració.